

ratio gubernationis in supremo gubernante, necesse est quod omnes rationes gubernationis, que sunt in inferioribus gubernantibus a lege eterna deriventur.

Ad pleniorum hujus Corollarii intelligentiam duo breviter hic observanda sunt. Primum est, duplicem causalitatem legis eterne erga leges creatas posse distingui.

Advertendum etiam, non omnes leges eodem modo ab eterna promanare, nam divina immediatius ab ea dimanant, cum sit ipsa lex eterna inadequate sumpta.

Colligitur quinto cum D. Thoma artic. 4. ejusdem questionis, quod cum lex eterna sit ratio divine gubernationis, quocumque divine gubernationi subduntur, subjiciuntur etiam legi eterne, que vero gubernationi divine non subduntur, neque legi eterne subduntur.

Advertendum tamen, operationes quibus irrationales creaturae ad suos fines diriguntur, subjici legi eterne, non ut formaliter precipienti & obliganti, sed ut ordinanti & moventi ad suos fines, per proprias earum operationes, & nativas inclinationes, que sunt quasi leges creaturarum irrationalem, quibus intrinseco pondere in fines propter quos sunt create diriguntur.

Notandum etiam cum eodem Sancto Doctore ibidem artic. 6. illud esse discrimen inter bonos & malos, quod boni perfecti subdunt legi eterne, tamquam semper secundum eam agentes; mali autem imperfecti quidem, ex parte actionis; quatenus imperfectam habent cognitionem boni, & inclinationem ad illud; at perfecte ex parte passionis, quatenus scilicet patiuntur, quantum lege divina prescriptum est.

ARTICULUS II.

Utrum lex eterna sit vere & proprie lex.

Negant Vasquez supra qu. 81. art. 1. & Lorca disp. 5. membro 2. pluresque alii Recentiores, existimantes legem eternam non esse legem, nisi improprie & metaphorice, & per quandam analogiam & similitudinem ad legem vere & proprie dictam.

Dico breviter, legem eternam esse vere, & proprie legem.

Patet ex supra dictis, nam D. Thomas legem eternam numerat tamquam precipuam inter leges, & fontem ac exemplar omnium aliarum.

Ratio etiam suffragatur: Nam lex proprie dicta nihil aliud est, quam quedam ordinatio rationis in bonum commune, ab eo qui curam habet communitatis promulgata; Sed lex eterna est hujusmodi: Ergo vere & proprie legis rationem habet.

Obijcies ergo primo cum Vasquez: Lex eterna nihil aliud est quam idea rerum in mente divina existentes; Atque idea non habet vere & proprie rationem legis, sed tantum metaphoricę: Ergo & lex eterna.

Respondendo negando Majorem, longe enim diversa est ratio idee in Deo, & legis eterne. Quiddam dicit Vasquez, qui nec mentem Divi Thomę nec naturam divinarum idearum, neque legis eterne essentiam & quidditatem penetravit.

Obijcies secundo cum eodem Auctore: De ratione vere legis est promulgatio: Sed nulla lex potest ab eterno promulgari: Ergo nulla est vere lex eterna. Major constat ex dictis disput. precedenti art. 5. Minor vero probatur ex eo quod nulla ab eterno fuerit creatura, quibus aliqua lex promulgari poterit.

Sed, Liber vite nihil aliud est quam eterna Dei scientia, & firma notitia, in qua res metaphorice dicuntur scriptę: Sed hæc notitia non potest habere rationem promulgationis: Ergo nec liber vite. Minor probatur, quia promulgatio debet fieri iis quibus lex imponitur; ab eterno autem non fuerunt creatura quibus lex imponeretur, nec quibus promulgetur.

Si autem dicas cum D. Thoma ibidem in respons. ad 1. quod licet creatura non fuerint ab eterno in se ipsis, & in propria mensura, fuerunt tamen apud Deum presentes ab eterno in mensura eternitatis, quod sufficit, ut quantum est ex parte Dei fiat eis legis eterne promulgatio. Contra hanc responsonem instat Vasquez, eamque infringere conatur, tum ex eo quod presentia illa rerum futurarum in eternitate, fictitia omnino videtur, & a Thomis excogitata: Tum etiam, quia tamen gratis admittatur, non sufficit ut aliqua lex dicatur fuisse creaturis ab eterno promulgata; alioquin (inquit) lex Mosaicę, quam dedit Deus in monte Horeb, potuisset dici lex eterna, vel ab eterno promulgata, quia populus ille, tonitrua, & reliqua cum quibus facta est promulgatio illius in tempore, fuerunt etiam presentia eternitati.

Addit Vasquez, quod promulgatio legis debet esse opus extra Deum, quod non dicitur simpliciter fieri ab eterno, sed tantum in tempore: Ergo quantumcumque creature sint presentes Deo in eternitate, hoc non sufficit ut ab eterno dicatur lex aliqua illis promulgata.

Huic

Huic objectioni, que precipua Vasquez, & aliorum Recentiorum fundamenta continet, quibus moventur ad negandum legem eternam vere & proprie rationem legis habere: Respondeo primo, promulgationem esse solum conditionem intrinsecam ut lex obliget in actu secundo, non vero ut habeat rationem legis, & sit obligativa in actu primo, ut disputatione precedenti articulo 5. ostensum est. Unde argumentum illud Vasquez solum probat legem eternam, defectu promulgationis, non potuisse obligare creaturas ab eterno; non convincit tamen, eam ab eterno non habuisse vere & proprie rationem legis; quinque obligandi creaturas in tempore producendas, subindeque objectio illa sponte corruit, & in fumum & auras evanescit.

Respondendo secundo, promulgationem legis posse considerari ex parte ipsius legislatoris promulgantis, & ex parte subditi cui promulgatur, posseque contingere, quod prius existat in legislatore promulgante, quam in subdito cui promulgatur; immo de facto ita contingere, etiam in humanis, cum videamus prius promulgari legem in curia a legislatore, & postea de curia alicujus temporis, pervenire ad subditos. Sic igitur dicendum est de lege eterna, eam scilicet ex parte Dei fuisse promulgatam ab eterno, ad creaturam autem non pervenisse hujusmodi promulgationem, nisi in tempore. Unde ad objectionem in forma respondeo, data Majori distinguendo Minorem: Nulla lex potest ab eterno promulgari, promulgatione se tenente ex parte creaturarum, concedo Minorem. Promulgatione se tenente ex parte Dei supremi legislatoris, nego Minorem & Consequentiam. Unde optima est responsio D. Thomę, dicens ex parte Dei promulgationem legis eterne factam esse Verbo Divino, & Scriptura libri vite, quamvis ex parte creaturarum fuerit solum facta in tempore.

Ad primam vero illius impugnationem, respondeo, data etiam Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dico, quod licet Verbum Divinum sit aliquid personale, illo tamen exprimitur non solum quod personale est in Deo & relativum, sed etiam quod est absolutum, tam necessarium, quam liberum, immo ipsa Dei opera illi declarantur, ut docet Divus Thomas hic art. 1. ad 2. ex Sancto Augustino libro 15. de Trinit. cap. 14. Unde illa expressio legis eterne facta Verbo, proprie habet rationem promulgationis ex parte Dei, quantumcumque lex sit aliquid absolutum in Deo, Verbo autem aliquid relativum.

Ad secundam de libro vite, transeat Major, & negatur Minor. Ad probationem illius dico quod ex eo quod creatura non fuerit ab eterno, solum inferitur quod promulgatio, ut se tenet ex parte creaturarum non potuerit esse ab eterno, non vero ut se tenet ex parte Dei; nam ut sit ab eterno prout se tenet ex parte Dei, sufficit & requiritur quod creatura futura sit Deo presentes ab eterno in eternitate, non vero existit quod sit ibi presentes in seipsis, & in propria mensura. Ratio est, quia Deus non promulgavit legem eternam, ut creaturae liberentur sibi ab eterno, sed ut sibi subjicerentur in tempore pro quo erant futura in propria mensura. Unde non requiritur quod fuerit ab eterno in seipsis, sed sufficit quod fuerit ab eterno in mensura eternitatis, & quod ab eterno fuerit cognita & ordinata per legem eternam.

Ad instantiam in contrarium dicendum, presentiam futurorum contingentium in eternitate, verissimam esse, & passim doceri a SS. Patribus, & a D. Thoma, ut in Tractatu de scientia Dei disput. 4. artic. 7. fuse ostendimus, eamque, si admittatur, sufficere ut lex promulgetur ab eterno ex parte Dei, licet non ex parte creaturarum. Ex eo tamen non sequitur, ut obijcit Vasquez, quod lex Mosaicę possit dici lex eterna; licet enim tam lex illa, quam tonitrua, populus, &c. fuerint a Deo presentia in eternitate, ipsa tamen lex exterius data illi populo, in tempore data fuit, considerata in seipsa; unde non potest dici eterna, licet potuerit dici presens Deo in eternitate. Ratio autem gubernationis rerum in Deo existens, in seipsa fuit ab eterno, respiciens creaturas futuras in tempore, & Deo presentes in eternitate: & sic jure optimo dicitur lex eterna.

Ad id quod additur, Respondeo promulgationem, ut se tenet ex parte creaturarum, esse opus ad extra, subindeque non esse ab eterno, sed in tempore; ut autem se tenet ex parte Dei, esse actum liberum pertinentem ad imperium intellectus divini, & sic non posse non esse ab eterno.

Queres, quomodo lex eterna creaturis existentibus in tempore promulgetur?

Respondeo eam creaturis intellectualibus promulgari per quamdam impressionem luminis in intellectu, juxta illud Psalmi 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, creaturis vero ratione carentibus promulgari per impressionem inclinationis & instinctus naturalis: quia lex eterna promulgatur creaturis secundum modum illis convenientem;

Primus autem modus promulgationis convenit creaturis intellectualibus, alter vero rebus naturalibus; & creaturis ratione carentibus, que solo instinctu & inclinatione innata tendunt in suos fines.

Notandum tamen, quod impressio illa inclinationis seu principii activi in creaturis irrationalibus, dupliciter potest considerari; primo per modum regulę proximę operationis, secundo per modum applicationis legis eterne ipsi creature irrationali. Primo modo considerata, habet rationem legis eterne participative, ut est in mensurata & regulato per illam; secundo autem modo habet rationem promulgationis ejusdem legis.

Obijcies tertio cum Lorca: Lex eterna non minus gubernat & comprehendit creaturas irrationales, quam ratione preditas, omnes enim æque huic legi subjiciuntur, ut docet D. Thomas hic art. 4. & 5. Sed creaturę irrationales non sunt capaces legis vere & proprie dicte, cum sint precepti incapaces: Ergo lex eterna non est vere & proprie lex, sed metaphorice tantum & improprie.

Propter hoc argumentum Suarez lib. 2. de legibus cap. 2. 27. Serra hic artic. 3. dubio unico in respons. ad 5. & Aravius hic artic. 2. censent, quod licet lex eterna respectu creaturarum rationalium, quibus modo intelligibili notificatur, exerceat rationem & manus vere legis, tamen respectu irrationalium, quibus non modo intelligibili, sed per impressionem inclinationis & activi principii, quo moventur ad suos fines, notificatur & promulgatur, non exercet rationem ac manus vere & proprie legis, sed tantum quoddam providentię, sive principii gubernationis.

Alii vero existimant, legem eternam, non solum quatenus est directiva actuum liberorum creaturarum intellectualium, sed etiam quatenus est directiva actuum & motuum necessariorum creaturarum irrationalium, vere & proprie rationem legis habere, quamvis ut est directiva actuum liberorum creaturarum intellectualium specialissime, & perfectiori modo rationem legis exerceat; licet enim (inquunt) promulgatio specialissime dicte, solum dicatur per ordinem ad creaturas intellectuales promulgatio tamen absolute dicte, per comparisonem ad omnes creaturas dicitur; hæc enim nihil aliud est, quam impressio alicujus principii directivi operationis creature: sicut promulgatio specialissime dicte, est impressio principii directivi operationis moralis: qualibet autem creatura participat a lege eterna principium directivum sue operationis, ac proinde qualibet participat suam promulgationem debitam & proportionatam sue nature. Unde ad objectionem, juxta hunc modum dicendum, respondeatur, concessa Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dicendum, quod preceptum est duplex: aliud morale, aliud naturale, per intimationem naturalem, que fit ex impressione principii motivi in ordine ad finem, juxta illud Psalmi 143. Preceptum posuisti, & non præscribitis, & illud Prov. 8. Cum legem ponebas aquis, ne transirent fines suos. Creatura igitur irrationales licet sint incapaces precepti primo modo sumpti, non tamen precepti secundo modo accepti; ideoque vera lex eis imponi potest, quia non expostulat alium modum precepti, nisi loquamur de lege specialissime dicte, prout ad creaturas rationales dirigitur.

Uterque dicendi modus probabilis est, licet primus videatur probabilior, & menti D. Augustini & S. Thomę conformior, cum ille quest. 64. in Levit. & habetur in cap. Malier 15. quest. 1. asserat irrationalia esse incapacia legis proprie dicte: iste vero supra quest. 90. art. 1. dicit, quod lex proprie dicte est mensura humanorum actuum, subindeque rationem vere & strictę legis, respectu creaturarum irrationalium, que sunt incapaces humanorum actuum, non videatur agnoscere.

DISPUTATIO III.

De Lege naturali.

Ad questionem 94. Divi Thomę.

Cum leges omnes a lege eterna deriventur, sintque illius participationes & manifestationes; primum quod eam nobis evidenter manifestat est lex naturalis, ideoque hæc ante alias explicanda est, & de ejus essentia, sui ratione formali, extensione, ac immutabilitate, breviter hic disputandum.

ARTI.